

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Західнодонбаський інститут

(назва навчального підрозділу)

кафедра економіки та менеджменту

(повна назва кафедри, циклової комісії)

**КУРСОВА РОБОТА
(ПРОЕКТ)**

з «Основи підприємницької діяльності»

(назва дисципліни)

на тему: «Види господарських товариств та їх характеристика»

Студента Мазкун Ірини Андріївни

(прізвище та ініціали)

курсу II

групи ІН35-8-23-Б1М(4,63)

напряму підготовки (спеціальності)

Менеджмент

спеціалізації

Керівник доцент кафедри економіки

та менеджменту Тищенко Т.І.

(посада, вчене звання, науковий ступінь,
прізвище та ініціали)

Оцінка:

Національна шкала

Кількість балів: ECTS

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Павлоград

2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ.....	5
1.1 Інституційні принципи функціонування господарських товариств.....	5
1.2 Класифікація господарських товариств.....	13
РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ.....	19
2.1 Засновники, учасники та процедура створення акціонерного товариства.....	19
2.2 Майновий статус і права в акціонерному товаристві.....	25
2.3 Еволюція законодавчого регулювання господарських товариств.....	31
РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ.....	37
3.1 Сучасні підходи й інновації у розвитку господарських товариств.....	37
3.2 Досвід інших країн у розвитку господарських товариств і можливості його впровадження в Україні.....	38
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45

Вступ

Актуальність дослідження. Серед організаційно-правових форм підприємства в Україні особливе значення мають господарські товариства. Їхній розвиток тісно пов'язаний із становленням ринкових відносин, адже саме завдяки цій формі з'являються більші можливості для залучення до підприємницької діяльності представників ширших верств населення. Це сприяє перетворенню громадян на активних і відповідальних учасників економічних процесів.

Розвиток господарських товариств значною мірою сприяє посиленню внутрішнього інвестування в економіку, оскільки забезпечує концентрацію капіталу через об'єднання індивідуальних ресурсів та постійне збільшення загального обсягу внутрішнього капіталу країни.

У сучасних умовах господарювання, коли Україна перебуває на етапі переходу до ринкової економіки, важливість дослідження господарських товариств як однієї з ключових форм економічної діяльності значно зростає. Це пояснює тим, що господарські товариства є найпоширенішою організаційно-правовою формою підприємництва, яка становить основу ринкової економіки в багатьох країнах.

Вагомість цієї теми полягає в тому, що господарські товариства створюють основу для ведення діяльності через активну участь у керуванні підприємством широкого кола підприємців. Такий підхід сприяє демократизації економічних процесів і відкриває можливість для спільного управління ресурсами та прийняття важливих рішень. Ефективне функціонування підприємства можливе лише за умови, коли господарські повноваження не зосереджені виключно в руках однієї особи, а розподілені серед згуртованої команди, яка об'єднує інтереси усього колективу. У правовому аспекті таке управління дозволяє більш раціонально організовувати складні сфери діяльності, як-от фінансові операції, рух майна, оплата праці та інші ключові аспекти, що забезпечують стабільність і розвиток підприємства.

Основна мета мого дослідження полягає у визначенні значення та ефективності функціонування господарських товариств на території України.

Метою мого дослідження є проведення всебічного аналізу та окреслення основних напрямків розвитку господарських товариств в Україні, а також розробка

рекомендацій щодо їх ефективного функціонування. У рамках цього завдання планується:

- визначити конкретні методи вдосконалення нормативно-правової бази, які сприятимуть стабільному розвитку господарських товариств, підвищенню їх економічної спроможності та адаптивності до змін ринкового середовища;
- детально розглянути перспективні шляхи розвитку господарських товариств на території України з акцентом на сучасні тенденції в економіці, інноваційні підходи та міжнародний досвід;
- провести систематизований аналіз інституційно-правових основ діяльності господарських товариств, класифікувати їх види, а також визначити ключові аспекти регулювання та взаємодії.

Таким чином. Дослідження спрямоване на створення комплексної картини сучасного стану господарських товариств та пропозицію стратегічних рішень для їх вдосконалення в умовах динамічного розвитку економіки.

Об'єктом дослідження є господарські товариства.

Предметом вивчення виступає аналіз правового статуту господарського товариства, що функціонує на території України. Зокрема, увага зосереджується на вивченні особливостей його правового регулювання, основних принципах організації, діяльності та управління, а також на визначенні місця господарського товариства в системі економіко-правових відносин держави.

Робота складається зі вступу, семи пунктів, висновку та переліку використаної літератури.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ

1.1 Інституційні принципи функціонування господарських товариств

Саме сільськогосподарські спільноти створюють фізичні або юридичні об'єкти на контрактах, об'єднавши багатство та підприємницьку діяльність для отримання прибутку.

Правове регулювання визначає як загальні аспекти функціонування господарських товариств, так і конкретні механізми організації їхньої діяльності, дозволяючи їм діяти в межах правового поля та забезпечувати економічну стабільність. Відповідно до зазначених документів, господарські товариства покликані сприяти розвитку підприємництва через різноманітні форми бізнесу, з дотриманням установлених норм і правил.

Акціонери, об'єднання з обмеженою відповідальністю, спільноти з додатковою відповідальністю, повні товариства та командні організації мають деякі спільні характеристики, що визначають їхню правову природу та особливості функціонування.

Товариство, за своєю суттю, являє собою добровільне формування, яке об'єднує щонайменше двох осіб з метою досягнення певних спільних цілей. Хоча кількісний склад учасників такого об'єднання не має чітких обмежень за законодавством, на практиці кількість учасників часто залишається порівняно невеликою, забезпечуючи ефективність взаємодії та управління.

Господарські товариства створюються на основі договірних відносин між учасниками. Ці компанії набувають статусу юридичної особи шляхом укладення установчого договору, який визначає ключові аспекти їх структурної організації. Умов діяльності та права учасників.

Функціонування господарських товариств залежить від їх здатності інтегрувати матеріальні ресурси з нематеріальними активами. При цьому нематеріальні елементи, які є важливою складовою забезпечення діяльності таких спільнот, часто мають персональний характер, зумовлюючи внесок учасників через

знання, навички та індивідуальний досвід. Робота на основі такого комплексного підходу дозволяє досягати високої ефективності в управлінських та виробничих процесах всередині організації.

Суспільство активів дозволяє людям давати чи робити щось для того, щоб допомогти суспільству, а також давати такі речі, як гроші, продукти чи навички, а також давати такі речі, як ідеї, інформація чи знання.

Український закон дозволяє різним формам фермерських груп бути юридичними і займатися будь-яким бізнесом, що не суперечить закону.

Товариство отримує статус юридичної особи з моменту його державної реєстрації. Процес державної реєстрації товариства регламентується нормами, визначеними Законом України «Про підприємства в Україні». Товариства, які здійснюють банківську діяльність, проходять реєстрацію в Національному банку України у відповідності до положень законодавства України, що регулює діяльність банків та банківської сфери.

Упродовж п'яти робочих днів товариство зобов'язане повідомити реєструючий орган про внесені зміни до установчих документів. Всі оновлення в документах товариства відображаються в державному реєстрі підприємств. Процедура внесення змін до установчих документів здійснюється за тими ж правилами, які застосовуються під час державної реєстрації товариств.

Основні документи, необхідні для створення господарського товариства, включають установчий договір та статут, які складають юридичну базу для функціонування такого об'єднання. У них зазначаються ключові аспекти діяльності товариства, серед яких: конкретний вид господарського товариства, визначений предмет і мета його діяльності, інформація про склад засновників і учасників, офіційна назва товариства та його юридична адреса.

Окрім цього, в документах деталізується структура та розмір статутного капіталу, а також встановлюється порядок його формування. Важливу роль відіграють положення щодо механізмів розподілу прибутків між учасниками і способів покриття фінансових збитків. Не менш важливим є опис складу органів управління товариства, їх функцій та процедур, за якими приймаються колективні рішення. Установчі документи також регулюють процедуру внесення змін до їх

змісту, а також порядок проведення процесів ліквідації чи реорганізації товариства у випадку необхідності.

Довірлива атмосфера у взаєминах між членами товариств впливає на формування відповідних управлінських процесів. Рішення щодо різних аспектів діяльності товариств зазвичай приймаються одностайно, якщо інше не передбачено засновницьким договором, наприклад, вимогою згоди більшості учасників.

Товариства в процесі ведення господарської діяльності виступають на підприємницькому ринку під власною фірмовою назвою, що слугує важливим елементом їхнього позиціонування. Основне призначення такої назви полягає у забезпеченні чіткої ідентифікації підприємця та виокремленні його діяльності серед інших учасників ринку, створюючи унікальний образ і репутацію. Найменування товариства також повинно відповідати вимогам законодавства і включати інформацію про вид товариства. Зокрема, для повних і командитних товариств обов'язком є зазначення прізвищ або найменувань учасників такого товариства, що підкреслює їхню легітимність та прозорість у взаємовідносинах із партнерами та клієнтами.

Права й обов'язки членів таких товариств регламентуються не лише чинним законодавством України, але й закріплюються безпосередньо в установчих документах самого товариства. При цьому всі внутрішні положення й документи товариства мають відповідати нормам права: вони не можуть ані обмежувати права учасників, які гарантуються законом, ані скасовувати їхні обов'язки, встановлені законодавчими актами.

Учасники господарських товариств володіють як широкими правами, так і чітко визначеними обов'язками, що забезпечуються правовими нормами і спрямовані на гармонійне функціонування господарських об'єднань відповідно до законодавства України.

На прохання учасника товариство зобов'язане надати йому доступ до ознайомлення з річними балансами, звітами про свою діяльність, а також протоколами зборів. Крім того, учасники можуть користуватися іншими правами, встановленими статутними документами та чинним законодавством України.

Обов'язки учасників товариства передбачають низку важливих аспектів, які забезпечують ефективну та стабільну діяльність організації. Зокрема, кожний учасник зобов'язаний дотримуватися норм і вимог, встановлених установчими документами товариства, а також рішень, прийнятих загальними зборами або іншими органами управління товариства. Важливо також, щоб усі учасники сумлінно виконували свої зобов'язання перед товариством, що включає як фінансові аспекти участі, так і обов'язковість внесення вкладів у порядку, розмірах та формі, визначених установчими документами. Окрім цього, учасники зобов'язані забезпечувати конфіденційність щодо комерційної таємниці та іншої інформації, яка є важливою для діяльності товариства.

Крім вищезначеного, вони також підлягають виконанню інших обов'язків, передбачених чинним законодавством України та внутрішніми положеннями товариства. Це забезпечує стабільну роботу та уникнення правових порушень.

Господарське товариство володіє усім майном, як було передане йому засновниками чи учасниками у власність, а також отримує право власності на майно, набуте у ході господарської діяльності. Сюди входить продукція. Вироблена товариством, і будь-яке інше майно, що може бути набуто на законних засадах. Отже, товариство несе відповідальність за збереження цього майна. У разі випадкової загибелі або пошкодження майнових об'єктів, які належать товариству або надані йому у користування, відповідальність за ризики лягає на товариство, якщо іншого не зазначено в установчих документах.

Внесками учасників і засновників товариства може слугувати широкий спектр різних активів. Це можуть бути споруди, будівлі, обладнання та інше матеріальне майно; фінансові інструменти у вигляді цінних паперів; а також права користування природними ресурсами або нерухомістю. Окрім цього, до складу внесків можуть входити інші види майнових прав, зокрема об'єкти інтелектуальної власності, а також грошові кошти. Проте існують певні обмеження, яких слід дотримуватися: наприклад, забороняється формувати статутний капітал за рахунок бюджетних коштів. А також використовувати кошти, отримані у кредит чи під

заставу. Такі правила покликані гарантувати фінансову стійкість товариства та відповідальне використання ресурсів.

Засновники спільноти мають право самостійно визначати розмір і порядок внесення членських внесків, виходячи з актуальних потреб і обставин. Проте особливу увагу слід приділяти ретельній оцінці внесків, зроблених у вигляді нематеріальних активів, таких як інтелектуальна власність. Це можуть бути патенти на винаходи, промислові зразки, товарні знаки, елементи брендової репутації, об'єкти мистецтва або інші нематеріальні цінності, які потребують окремого документального оформлення. Важливим є те, щоб усі ці активи були належним чином зафіксовані у матеріальній формі на відповідних носіях інформації – наприклад, на папері або магнітному диску. Крім того, необхідно чітко зазначити, який саме об'єкт інтелектуальної власності передається у володіння спільноти, а також у якій конкретній формі здійснюється його передача. Такий підхід сприятиме прозорості в процесі оцінки внесків і вдосконаленню процедур їх прийняття.

Розмір щорічних внесків до резервного фонду встановлюється відповідно до положень, прописаних в установчих документах товариства. Водночас він не може бути меншим ніж 5% загальної суми чистого прибутку, отриманого товариством за фінансовий рік. Формування прибутку підприємства базується на надходженнях, що були отримані в результаті здійснення господарської діяльності, після того як будуть повністю покриті матеріальні витрати та видатки на оплату праці, а також інші аналогічні затрати. У відповідності до положень і норм, закріплених в установчих документах, товариство має право самостійно визначати ключові напрямки розподілу чистого прибутку. Такий підхід дозволяє враховувати як поточні, так і стратегічні проблеми компанії, а також ефективно розставляти пріоритети у сфері фінансового планування та розвитку.

Окрему увагу слід приділити питанням, що стосуються зміни розміру статутного капіталу товариства. Будь-яке рішення про збільшення статутного фонду може бути реалізоване виключно за умови повного внесення зазначених коштів усіма учасниками. Винятки з цього правила можливі лише у випадках, чітко

регламентованих діючим законодавством, яке слід ретельно враховувати під час прийняття важливих фінансових рішень.

Контроль за фінансовою діяльністю товариства здійснюється як державними органами, так і внутрішніми аудиторськими підрозділами. Зовнішній аудит виконують відповідні контролюючі структури, включаючи державну податкову адміністрацію і державні регулюючі органи у межах визначених законодавством повноважень. Додатково фінансова звітність товариства може підлягати перевірці незалежними аудиторськими кампаніями, що забезпечує прозорість і об'єктивність у здійсненні фінансової діяльності та управлінських рішень.

Припинення діяльності товариства здійснюється через його реорганізацію із дотриманням норм антимонопольного законодавства або шляхом ліквідації.

Реорганізація товариства здійснюється на підставі рішення його найвищого органу управління. У разі ж зловживання товариством своїм монопольним становищем на ринку, передбачено можливість примусового поділу, який проводиться за розпорядженням антимонопольних органів.

Ліквідація товариства проводиться у визначених законом випадках, які включають кілька специфічних підстав. Зокрема, ліквідація може мати місце після завершення терміну існування товариства, якщо воно було створено на певний строк, або після досягнення цілей, які були закладені при його заснуванні. Окрім того, процедура ліквідації може бути ініційована за рішенням найвищого органу управління відповідного товариства, який має право приймати такі важливі рішення.

Додатково, ліквідація товариства здійснюється на підставі рішень суду. Такі рішення можуть бути ухвалені за завершенням контрольних органів, якщо товариство порушує вимоги чинного законодавства систематично або допускає серйозні недоліки у своїй діяльності. Іншою підставою для ліквідації може бути визнання товариства банкрутом відповідно до рішення арбітражного суду.

Якщо ж ліквідація пов'язана з банкрутством або припиненням діяльності на основі судових чи арбітражних рішень, формування ліквідаційної комісії

покладається безпосередньо на органи, що винесли відповідне рішення. Таким чином, ліквідація регулюється чіткими правовими нормами задля забезпечення прозорості й законності процесу.

З моменту створення ліквідаційної комісії всі повноваження, що стосуються управління діяльністю, переходять до її компетенції. Одразу після оформлення комісії, у триденний строк, вона зобов'язана забезпечити публікацію офіційного оголошення в одному зі затверджених друкованих видань. У цьому повідомленні має бути подано детальну інформацію про період часу, протягом якого усі кредитори можуть надати свої претензії. Далі комісія приступає до виконання своїх завдань: вона проводить детальну оцінку наявного майна товариства, встановлює перелік дебіторів і кредиторів, а також здійснює розрахунки з ними. Крім того, комісія приймає відповідні заходи для погашення боргових зобов'язань товариства як перед його учасниками, так і перед третіми особами. Після завершення всіх необхідних процедур складається ліквідаційний баланс, в якому відображаються остаточні фінансові результати діяльності товариства та узгоджені рішення щодо його активів. Цей документ направляється на розгляд до вищого органу управління товариства чи до установи, яка уповноважила ліквідаційну комісію виконувати її функції.

Достовірність і повнота ліквідаційного балансу мають бути засвідчені аудитором, за винятком випадків, коли річний господарський оборот товариства становить менше ніж 250 неоподаткованих мінімумів.

Фінансові ресурси, якими володіє товариство, включаючи доходи від реалізації майна у процесі ліквідації, після виконання обов'язків щодо оплати праці найманих працівників та розрахунків з бюджетом, банківськими установами, а також власниками облігацій, емітованих товариством, підлягають розподілу серед учасників товариства.

1.2 Класифікація господарських товариств

Органи управління та контролю акціонерних товариств включають кілька ключових структур. Найвищим органом є загальні збори акціонерів, які приймають рішення стратегічного характеру, визначаючи основні напрямки розвитку товариства. Виконавчий орган, який може бути представленим правлінням, дирекцією або директором, відповідає за реалізацію рішень, ухвалених на загальних зборах, та здійснює керівництво поточною діяльністю підприємства.

Статутний капітал акціонерного товариства розподіляється на фіксовану кількість рівних часток, представлених у вигляді акцій однакової номінальної вартості. Важливою умовою є рівність часток, які складають одну акцію. Однак загальна кількість акцій, що належить конкретному акціонеру, може суттєво відрізнятися.

Акціонерне товариство не передбачає механізму зворотного викупу акцій, що обмежує можливості учасників у разі виходу зі складу. У подібних ситуаціях власник акцій має лише один варіант розпорядження своїми активами – передати або продати їх іншим учасникам товариства, відповідно до встановлених правил. Особливо це стосується закритих акціонерних товариств, статuti яких зазвичай мають значно більш деталізовану і структуровану регламентацію, ніж статuti відкритих товариств. У процесі розробки таких документів акцент перш за все ставлять на включення окремого розділу, який детально регулює процедуру передачі акцій між учасниками, забезпечуючи правову чіткість і регулювання таких операцій.

Процес створення акціонерного товариства є багатокроковим і доволі структурованим, адже він вимагає дотримання визначених процедур та правових норм, що забезпечують його успішну реалізацію. Перш за все, засновникам належить укласти договір про спільну діяльність, який визначає основні принципи співпраці та розподілу відповідальності між сторонами. На наступному етапі відбувається реєстрація повідомлення про намір випустити акції, що слугує своєрідним стартом підготовчих заходів до функціонування товариства. Далі організовуються установчі збори, які є ключовою подією в цьому процесі, оскільки

на них узгоджуються статутні документи та приймаються важливі рішення щодо майбутньої діяльності акціонерного товариства. Завершальним етапом є офіційна реєстрація товариства, яка закріплює його правовий статус.

Засновниками акціонерного товариства можуть бути як юридичні особи, так і фізичні особи, які виступають ініціатором його створення і мають певний інтерес у його діяльності. Особливої уваги заслуговує процедура акціонування державних підприємств, де одним із засновників часто стає Фонд державного майна України. Ця установа може діяти безпосередньо або через уповноважені державні холдингові структури, які беруть участь у формуванні товариства. Такий підхід забезпечує збереження державного контролю над процесом акціонування, що є важливим аспектом економічної політики країни.

Таким чином, ці документи являють собою важливу основу для функціонування товариства і встановлюють ключові аспекти його організації та діяльності.

Однією з ключових особливостей ТОВ є обов'язкове формування статутного капіталу, розмір якого має бути не меншим за суму, еквіваленту 625 мінімальним заробітнім платам на момент його створення.

Статутний капітал виконує низку важливих і різнопланових функцій, що прямо впливають на стабільність і надійність діяльності товариства. Насамперед він утворює фінансову основу для здійснення господарської діяльності, виступають як гарантія наявності матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного старту та ведення бізнесу. Окрім цього, статутний капітал має важливу роль у забезпеченні інтересів кредиторів. Оскільки встановлення його мінімального рівня не лише демонструє платоспроможність товариства, а й сприяє зниженню ризиків втрати майна підприємства нижче визначеного порогу, закладеного в розмірі статутного капіталу. Такий підхід створює додатковий рівень довіри з боку потенційних партнерів і кредиторів, що є важливим для довгострокового розвитку.

Кількість голосів кожного учасника розраховується залежно від розміру його частки у статутному капіталі товариства. Збори учасників також відповідають за обрання голови товариства. За своїм юридичним статутом це товариство

значною мірою схоже на товариство з обмеженою відповідальністю. Розміри яких визначаються установчими документами. Подібність також простежується в організаційній структурі управління. Створення товариства з додатковою відповідальністю потребує дотримання аналогічного порядку підготовки установчих документів, який застосовується при заснуванні ТОВ.

Повне господарське товариство визначається як об'єднання, де всі його учасники спільно ведуть підприємницьку діяльність та несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном. Ця форма товариства передбачає повну відповідальність учасників виключно у взаєминах із кредиторами.

Особливість такого товариства полягає у високій зацікавленості учасників у спільній діяльності та довірчому характері їхніх взаємовідносин. У повному товаристві особлива увага приділяється чіткому врегулюванню майнових відносин. зокрема, установчий договір такого товариства, крім загальних положень для господарських товариств, має містити визначення розміру частки кожного учасника. Передача частки третій особі передбачає одночасний перехід усіх прав і обов'язків, які раніше належали учаснику, що вийшов із товариства або передав частину своєї частки.

Основною особливістю командитного товариства порівняно з іншими видами товариства є участь двох категорій засновників. Перша група включає осіб, які несуть повну солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства. Друга група складається з осіб, чия відповідальність обмежується лише розміром їх внесків до майна товариства.

РОЗДІЛ II ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ

2.1 Засновники, учасники та процедура створення акціонерного товариства

Іноземні юридичні особи та міжнародні організації мають право виступати засновниками й учасниками товариств на рівних умовах із українськими юридичними особами. Іншими словами, засновники є ті, хто зацікавлений у створенні та подальшій діяльності товариства й готовий взяти на себе певний набір обов'язків, пов'язаних із його заснуванням.

Основною особливістю правового статуту засновників є їхня відповідальність як перед особами, що підписалися на акції, так і перед третіми сторонами за зобов'язання, які виникли до моменту реєстрації товариства.

Учасники – це особи, які беруть участь у діяльності акціонерного товариства, виконуючи свої зобов'язання перед товариством засновників або, у випадку акціонерного товариства, перед самим товариством у ролі акціонерів. Вони відіграють важливу роль, але з власними, чітко визначеними обов'язками та правами.

На відміну від засновників, учасники акціонерного товариства зобов'язуються внести певний фінансовий чи інший внесок до статутного капіталу товариства, що створюється. Проте їхні обов'язки обмежуються саме цим і не поширюються на питання створення чи організації товариства. Іншими словами, вони не беруть на себе відповідальність за безпосередній процес заснування підприємства.

Під час утворення товариства учасники стають власниками акцій, які вони купують на підставі договору, укладеного із засновниками. У подальшому, якщо товариство вирішує збільшити статутний фонд шляхом додаткового випуску акцій, учасники набувають нові акції вже на основі договору безпосередньо з товариством. Таким чином, вони можуть здійснювати свій внесок у розширення

фінансових ресурсів акціонерного товариства, підтримуючи його зростання та розвиток.

Створення акціонерного товариства покладає на засновників значний обсяг відповідальності, адже саме вони виступають основним рушієм цього процесу. Одним із ключових етапів організації є офіційне оголошення в засобах масової інформації щодо їхнього наміру заснувати таке товариство. У цьому повідомленні обов'язково деталізується низка важливих аспектів, зокрема вказується назва майбутнього акціонерного товариства, чітко сформулюється його мета та напрямок діяльності, визначаються основні фінансові параметри, такі як розмір статутного капіталу. Крім того, необхідно надати інформації про кількість акцій, які планується випустити, їх номінальну вартість і види, що мають бути представлені. Окремо зазначається склад засновників – ті особи або організації, що ініціюють створення товариства, а також включаються додаткові відомості, які можуть бути важливими для потенційних учасників або інвесторів.

Сам процес утворення акціонерного товариства передбачає проходження кількох послідовних етапів.

Перший етап процесу передбачає створення простого товариства, яке може бути утворене як фізичними, так і юридичними особами. Метою такого об'єднання є заснування акціонерного товариства, яке стане новим суб'єктом господарської діяльності. Цей договір укладається спеціально для реалізації мети – створення акціонерного товариства.

Договір між засновниками завжди оформлюється у письмовому вигляді. Якщо серед засновників є фізичні особи, відповідний документ обов'язково має пройти процедуру нотаріального посвідчення, що забезпечує його юридичну силу. Основним завданням цього договору є регулювання відносин між засновниками та чіткий розподіл функцій і обов'язків кожного учасника процесу. У тексті документа детально прописується ключові аспекти співпраці. Зокрема, перелік засновників, порядок виконання ними необхідних процедур, строки реалізації кожного етапу діяльності. Також у договорі зазначається рівень відповідальності кожного учасника перед власниками акцій і третіми сторонами, що дозволяє уникнути суперечностей у майбутньому. Таким чином, договір є фундаментом для

ефективної взаємодії сторін і забезпечення юридичного захисту як засновників, так і всіх залучених суб'єктів в процесі формування акціонерного товариства.

Цей порядок відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості та чіткості механізмів емісії акцій, а також гарантує легітимність розміщення цінних паперів на ринку, відповідно до прийнятих законодавчих норм і процедур. Застосування встановлених правил сприяє створенню довіри серед інвесторів і учасників фінансового ринку, що має ключове значення для успішного функціонування акціонерного товариства.

На другій стадії процесу створення акціонерного товариства передбачено організацію відкритої підписки на акції, яка проводиться безпосередньо засновниками товариства. Цей етап є важливим кроком для залучення капіталу та розширення фінансових можливостей підприємства. В рамках цього процесу необхідно виконати цілий комплекс юридичних дій, які регулюються положеннями статті 30 Закону України «Про господарські товариства», що визначає чіткий порядок і вимоги до здійснення відкритої підписки. Згідно із законодавством, термін проведення підписки строго обмежений і не може перевищувати шести місяців, що націлено на забезпечення ефективності та своєчасності завершення цієї стадії.

Люди, які планують придбати акції, зобов'язані першочергового перерахунку на рахунок засновників суму, що становить не менше 10% від загальної вартості акцій, на які вони здійснили підписку. Цей крок є обов'язковим і слугує гарантією намірів, а також забезпеченням виконання фінансових зобов'язань перед початком подальших процедур придбання. Після внесення цього платежу засновники зобов'язані надати письмовий документ, що підтверджує їхнє зобов'язання щодо продажу визначеної кількості акцій. Щоб привернути увагу потенційних інвесторів і забезпечити широку обізнаність про випуск акцій, засновники публікують відповідну інформацію у засобах масової інформації, використовують різні канали для максимально ефективного розпорядження.

Підписка завершується після спливу строку, зазначеного у повідомленні. У разі, якщо до зазначеного терміну не вдається забезпечити залучення підписки на щонайменше 60% акцій, створення акціонерного товариства не може бути

визнане таким, що відбулося. Усі кошти або майно, внесені підписувачами в рамках підписки, мають бути повернуті їм протягом тридцяти календарних днів. Якщо засновники не виконують цей обов'язок у встановлені строки, вони несуть солідарну відповідальність за даними зобов'язанням.

Третім етапом у створенні акціонерного товариства є проведення установчих зборів, які засновники зобов'язані організувати протягом двох місяців після завершення процесу підписки на акції. Недотримання строків може призвести до юридичної неможливості створення товариства. У такому випадку особи, які здійснили підписку на акції, отримую право вимагати повернення суми, сплаченої за їх вартість.

Установчі збори функціонують як орган, відповідальний за формування товариства. Їх право суб'єктивність визначається участю осіб, що підписалися на понад 60% акцій, на які проводилася підписка. У разі недосягнення зазначеного кворуму збори визнаються такими, що не відбулися, і протягом наступних двох тижнів має бути скликано повторні збори. Однак, навіть під час повторного проведення необхідна наявність достатнього кворуму для легітимності прийнятих рішень. У випадку, якщо повторні установчі збори також виявляються неповноважними через відсутність кворуму, товариство буде вважатися таким, що не було засноване.

Установчі збори, наділені відповідними повноваженнями, виконують ключові юридичні дії, спрямованні на створення акціонерного товариства, забезпечуючи організаційну та правову основу для його подальшої діяльності. Голосування на таких зборах організовується за принципом «одна акція – один голос», що гарантує паритетність впливу акціонерів на ухвалення рішень.

До основних юридичних дій, які здійснюються під час проведення установчих зборів, належать прийняття рішення щодо заснування акціонерного товариства, затвердження його статуту, а також обрання членів ради акціонерного товариства – уповноваженого органу, який розробляє стратегічну політику. Одночасно з цим відбувається формування виконавчого органу, відповідального за оперативне управління та реалізацію поставлених задач, і органу контролю, що

здійснюватиме моніторинг діяльності компанії з метою дотримання нормативних вимог і корпоративної етики.

До важливих аспектів також належить ухвалення рішень щодо утворення дочірніх підприємств, відкриття філій або представництв, які посилюють структуру та зміцнюють позиції товариства на ринку. Питання особливої ваги, як-от встановлення пільг для засновників за рахунок коштів товариства, вирішуються виключно кваліфікованою більшістю голосів учасників зборів, щоб забезпечити максимальну легітимність прийнятих рішень.

Наступна стадія процесу заснування акціонерного товариства передбачає його державну реєстрацію, яка здійснюється відповідно до процедури, визначеної для реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності. Державна реєстрація включає підтвердження факту створення або припинення юридичної особи, встановлення або скасування статусу підприємця для фізичної особи, а також виконання інших реєстраційних дій, передбачених законодавством, шляхом внесення відповідної інформації до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

2.2 Майно та майнові права в акціонерному товаристві

Акціонерне товариство базується на правових відносинах, які регулюють об'єднання вкладень засновників та учасників у статутний капітал, що є колективною власністю акціонерів. Ці відносини також стосуються випуску й обігу акцій, розподілу майна у відповідні фонди, а також виплати дивідендів.

Майно акціонерного товариства включає всі його активи та пасиви. Залежно від функціонального призначення, воно поділяється на основні фонди, оборотні кошти та інші матеріальні ресурси.

Юридично майно товариства відособлено від майна його акціонерів. Воно належить саме товариству як окремій юридичній особі. Виконуючи функції власника, акціонерне товариство має право володіти, користуватися та

розпоряджатися цим майном. Його відособленість забезпечується у рамках колективної власності.

Бухгалтерський баланс товариства є ключовою формою, яка наочно демонструє його майновий стан, а також дає змогу оцінити фінансову стабільність та структуру активів і зобов'язань. Грошові кошти цього юридичного суб'єкта зберігаються та обліковуються на поточному рахунку та інших рахунках, які відкриті в банківських установах. Майнові ресурси товариства формуються за рахунок активів, які передають йому у власність засновники та учасники на підставі положень установчого договору. Таке передане майно визначається як внески засновників і учасників, що виступають виразом їхньої майнової участі у створенні і функціонуванні товариства.

Внески, які надаються засновника, визначаються у вигляді часток, що відображають ступінь їхньої участі у статутному фонді товариства. Вартість цих часток оцінюється в грошовому еквіваленті та співвідноситься з номінальною вартістю акцій, на які розподіляється загальний обсяг статутного фонду. Такий механізм забезпечує механізм забезпечує прозорість розрахунків і сприяє чіткому визначенню прав засновників у загальній структурі власності.

Розмір статутного капіталу, кількість акцій і їх номінальна вартість встановлюються засновника з урахуванням стратегічних цілей діяльності товариства, його спеціалізації, а також законодавчих вимог щодо мінімального розміру статутного капіталу акціонерних товариств. Установчі документи детально регламентують також складові внески до статутного капіталу. У випадку створення акціонерного товариства внески можуть мати форму не лише грошових коштів, але й матеріальних цінностей або іншого майна. При цьому зазначене майно може бути представлене як у національній, так і в іноземній валюті, що дає змогу залучати ресурси з різноманітних джерел та сприяє фінансовій гнучкості товариства.

Внески до статутного капіталу акціонерного товариства, що здійснюються у формі матеріальних або нематеріальних активів, оцінюються у гривнях, причому ця оцінка повинна узгоджуватися з номінальною вартістю акцій, які представляють відповідні внески. Як правило, процедура визначення вартості таких активів регулюється положеннями установчих документів товариства, якщо

інший порядок не передбачений чинним законодавством України. Оцінка внесків, що здійснюються у матеріальній формі, підлягає затвердженню на установчих зборах товариства, що забезпечує їх офіційну підтвердженість.

Обсяг випуску акцій для товариства, яке формується на основі державного підприємства, має відповідати розміру статутного капіталу останнього. Такий принцип забезпечує спадкоємність фінансового підґрунтя, необхідну для стабільного функціонування новоствореного акціонерного товариства. Водночас, крім статутного капіталу, товариство має у своєму розпорядженні додаткові ресурси у вигляді власного капіталу, що складає важливу частину його фінансової структури. До власного капіталу товариства належать різноманітні активи та джерела надходжень, такі як прибуток від реалізації готової продукції, доходи, отримані внаслідок продажу облігацій і цінних паперів, залучені банківські кредити, фінансові інвестиції через державні контракти, кошти від продажу державних акцій, а також добровільні пожертви. Усі ці компоненти працюють в унісон для підтримання рентабельності товариства та забезпечення його довгострокового розвитку.

Фонди акціонерного товариства являють собою визначені законодавством види або частини майнових активів товариства, розподілені відповідно до їхнього функціонального призначення. Кожен із фондів регулюється певним правовим режимом.

Статутний фонд, згідно з положеннями Закону України «Про господарські товариства» є формою колективної власності, що належать акціонерам у складі майнового комплексу товариства. Цей фонд відіграє ключову роль у забезпеченні правосуб'єктності організації як самостійного суб'єкта правових відносин, надаючи їй можливість реалізовувати свої функції та обов'язки у рамках чинного законодавства. Він є важливим елементом гарантування фінансової стабільності товариства у ролі надійного ділового партнера.

Процес підвищення статутного фонду підприємства передбачає чітке дотримання встановлених процедур, які можливі виключно за умови повного виконання акціонерами своїх фінансових зобов'язань щодо внесків за всі раніше випущені акції. Збільшення статутного фонду здійснюється через емісію

додаткових акцій, які розповсюджуються серед акціонерів у вигляді внесків, що можуть бути фінансовими коштами, матеріальними активами або іншими видами інвестицій. Процес розподілу нових акцій отримав назву «додаткова підписка на акції» і проходить в порядку, що аналогічно процедурам попередніх емісій, забезпечуючи послідовність та зручність для учасників.

Акціонери мають первинне право на придбання акцій додаткового випуску, що надає їм пріоритет перед іншими потенційними інвесторами. Окрім того, можливим варіантом збільшення статутного фонду є підвищення номінальної вартості діючих акцій або конвертація облігацій компанії в акції.

Зміна розміру статутного фонду має прямий вплив на майнові права та інтереси акціонерів компанії, тому законодавство передбачає механізм захисту цих інтересів через обов'язкове відшкодування збитків, спричинених такими змінами. У випадках, коли зміна статутного фонду завдає фінансових витрат власникам акцій, товариство зобов'язане компенсувати суми відповідно до встановлених правил. Ці правила, а також конкретний порядок компенсації збитків визначаються рішенням загальних зборів акціонерів, які скликаються для розгляду питань, пов'язаних із коригуванням статутного капіталу. Якщо між товариством і акціонерами виникають суперечки щодо компенсації збитків, їх вирішення здійснюється в юридичному порядку шляхом розгляду справ у судових органах або передання їх на розгляд до арбітражного суду. Таким чином, акціонери мають правовий механізм захисту своїх фінансових інтересів у ситуаціях, пов'язаних зі зміною структури капіталу товариства.

Випадках, коли після завершення другого та наступних фінансових років вартість чистих активів акціонерного товариства зменшується і стає меншою за розмір його статутного капіталу, товариство зобов'язане вжити заходів для приведення своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства. Насамперед необхідно офіційно оголосити про скорочення статутного капіталу підприємства, а також підготувати та впровадити відповідні зміни та статуту, які мають бути зареєстровані відповідно до чинних правових норм. Для забезпечення фінансової стабільності підприємства та покриття можливих витрат, які можуть виникнути

через збитки чи непередбачені обставини, в акціонерному товаристві створюється резервний фонд.

Кошти резервного фонду розміщуються на спеціальному рахунку в банку. Використання цих коштів регулюється рішенням найвищого органу управління товариства. Важливо зазначити, що резервний фонд має строго цільове призначення – його кошти не можуть бути спрямовані на інші потреби.

У складі обов'язкових фондів товариства також виділяється фонд для виплати дивідендів. Цей майновий фонд формується за рахунок чистого прибутку, отриманого товариством. Окрім цього, можуть створюватися інші цільові фонди, якщо їх передбачено положеннями статуту товариства, зокрема житловий, валютний чи страховий фонди тощо.

Щодо майнових прав акціонерів у межах акціонерного товариства, слід зазначити, що під час придбання акцій акціонерів передає частину свого майна у статутний капітал товариства. У відповідь на таке відчуження акціонер отримує особливе право – право на участь у діяльності акціонерного товариства, яке є визначальною рисою його статуту у структурі корпоративних прав.

Право участі в акціонерному товаристві є багатограним і має комплексний характер, охоплюючи як майнові, так і управлінські права та обов'язки акціонера.

Майнові права акціонера передбачають такі аспекти:

- участь у розподілі прибутків товариства.
- отримання частки прибутку у формі дивідендів.
- набуття частки вартості майна товариства у випадку його ліквідації, яка повинна пропорційно відповідати вартості акцій, що належать акціонеру.
- управління власними акціями, включаючи їх продаж, передачу або інше відчуження відповідно до вимог чинного законодавства та положень статуту товариства.
- заповідання акцій у спадщину.
- придбання додатково емітованих акцій товариства.

Окрім прав, акціонеру також належать певні майнові обов'язки щодо товариства. Зокрема, він зобов'язаний здійснювати оплату як основних, так і

додаткових акцій у порядку, розмірах та способами, визначеними засновницькими товариства.

Акціонер зобов'язаний здійснити оплату повної вартості акцій у строки, визначені установчими зборами, але не пізніше одного року з моменту реєстрації товариства. У випадку порушення строків оплати акцій акціонер зобов'язаний сплатити 10% річних від суми простроченого платежу за весь період прострочки, якщо статут товариства не встановлює інший механізм застосування санкцій. Якщо ж акціонер не здійснить оплату протягом трьох місяців після закінчення встановленого строку, товариство має право реалізувати його акції відповідно до порядку, визначеного статутом.

Обсяг відповідальності акціонерів за фінансові зобов'язання товариства обмежується вартістю належних їм акцій. Водночас акціонери мають низку управлінських прав та обов'язків, до яких належать:

- право вступати до товариства та виходити з нього;
- право обирати та бути обраними до органів управління товариства, зокрема до спостережної ради, правління та ревізійної комісії;
- право участі у процесі управління товариством згідно з положеннями статуту товариством та діючого законодавства.

Крім того, акціонери мають право на доступ до інформації про діяльність товариства. На їхню вимогу товариство зобов'язане надати річні баланси, звіти та протоколи загальних зборів.

Обов'язки акціонерів включають:

- дотримання положень установчих документів товариства, а також виконання рішень загальних зборів та інших органів його управління;
- збереження комерційної таємниці та конфіденційної інформації, що стосується діяльності товариства, а також виконання інших обов'язків, установлених законодавством і установчими документами;
- здійснення оплати повної вартості акцій у терміни, визначені установчими зборами, але не пізніше ніж через рік після реєстрації акціонерного товариства.

2.3 Еволюція законодавчого регулювання господарських товариств

На сьогоднішній день господарські товариства продовжують залишатися однією з найпопулярніших форм організації підприємницької діяльності, яка широко використовується як в Україні, так і за її межами. Особливу увагу заслуговує те, що українське законодавство, яке визначає порядок функціонування господарських товариств, за останній час значно вдосконалювалось. В ньому було впроваджено ряд важливих і позитивних змін, які сприяють підвищенню ефективності цієї форми підприємництва та створюють основу для її подальшого розвитку.

В Україні регулювання діяльності господарських товариств здійснюється переважно на основі Закону України «Про господарські товариства», який є головним нормативно-правовим актом, що визначає правила та механізми функціонування таких організацій. Окрім цього питання, пов'язані з роботою господарських товариств, отримали своє законодавче закріплення в оновлених редакціях Цивільного та Господарського кодексів України, положення яких почали діяти з початку 2004 року. Ці документи не лише уточнюють нормативну базу, але й забезпечують комплексний підхід до регулювання господарських взаємовідносин, створюючи сприятливе середовище для ведення бізнесу в країні.

Окрім вказаних нормативних документів, існує низка спеціалізованих законодавчих актів, спрямованих на врегулювання діяльності та визначення особливостей правового статуту акціонерних товариств. Зокрема, це такі закони як «Про цінні папери та фондову біржу» і «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обліку цінних паперів», які забезпечують регулювання операцій на фінансовому ринку.

У сучасному правовому регулюванні України спостерігається колізія норм. Закріплених у спеціальних законах, та положень нових кодексів, що породжує складнощі щодо їх належного застосування. Визначення пріоритету між зазначеними нормативними актами викликало дискусії серед правників. Зокрема, одна група юристів вважає, що перевагу слід гадавати нормам

спеціального закону, представленого Законом України «Про господарські товариства». Водночас більшість представників юридичної практики відстоюють ідею про домінування норм пізнішого законодавства, яким є нові кодекси.

Спеціальне законодавство, за загальним правилом, застосовується лише до тих питань, які не врегульовані кодексами, або в ситуаціях, коли норми останніх відсилаю до відповідного спеціального закону. Виключення становлять випадки, коли інші механізми регулювання чітко визначені на рівні закону.

Важливим аспектом розглядується організаційно-правова форма господарських товариств, що вимагає комплексного підходу для врахування специфіки правового регулювання у контексті зазначеної колізії. Разом із цими установами на території нашої країни постійно функціонують і різноманітні інші типи підприємств, які мають свої особливості організації та діяльності, наприклад, приватні підприємства чи орендні структури. Комбінація традиційних господарських товариств із альтернативними формами підприємства забезпечує багатогранність економічної системи, сприяючи розмаїттю підходів до ведення бізнесу та адаптації до специфічних потреб ринку.

Однак, такі організаційно-правові форми не завжди відповідали міжнародним стандартам, що ускладнювало їх сприйняття іноземними партнерами і, відповідно, ставало бар'єром для розвитку міжнародних економічних відносин. наприклад, на відміну від господарських товариств, вищезгадані види підприємств не мали чітко визначеного мінімального статутного капіталу чи єдиної стандартизованої структури.

Зі вступом в дію нового Цивільного кодексу України постало питання врегулювання цих аспектів шляхом законодавчих змін. Згідно зі статтею 84 нового ЦК України, підприємницькі організації, які здійснюють діяльність для отримання прибутку з подальшим його розподілом між учасниками, можуть створюватися виключно у формі господарських товариств або виробничих кооперативів.

Це обмеження має свої недоліки. До набрання чинності новим Цивільним кодексом України будь-який підприємець міг зареєструвати суб'єкта

підприємницької діяльності – юридичну особу у формі приватно підприємства, навіть без значних фінансових ресурсів, використовуючи лише мінімальну суму, необхідну для старту бізнесу.

Наразі, для створення товариства з обмеженою відповідальністю засновник повинен забезпечити кошти на мінімальний статутний капітал, який зараз становить близько 24000 грн. Ця сума є значною для початківців-підприємців і стає одним із факторів, що стимулюють розвиток малого бізнесу.

До найбільш поширених організаційно-правових форм господарської діяльності належать товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерні товариства. Особливу увагу заслуговує суттєва новела, запроваджена в рамках реформування законодавства України, що набрала чинності з 1 січня 2004 року. Відповідно до цієї новації, законодавство дозволяє утворення господарських товариств, які мають лише одного учасника.

Одним із ключових досягнень нового законодавства стало впровадження можливості створення господарських товариств на основі статуту без обов'язкового укладання установчого договору. У такий спосіб законодавець поставив крапку в тривалій дискусії щодо правової природи та статуту установчого договору: чи слід його розглядати як установчий документ, або ж як внутрішній правовий акт засновників, спрямований на регулювання взаємних прав та обов'язків у межах діяльності товариства.

Порядок формування статутного фонду зазнав змін, які впливають на обов'язки учасників товариства. Відтепер вони зобов'язані забезпечити внесення щонайменше 50% від загальної суми своїх внесків уже на етапі реєстрації товариства. Такий підхід значно відрізняється від попередніх вимог, які встановлював Закон України «Про господарські товариства», коли мінімальний розмір внесків на момент реєстрації становив 30%. Нововведення спрямоване на забезпечення більшої стабільності фінансової база товариства та створення сприятливих мов для його подальшої діяльності.

Законодавство України традиційно встановлювало положення щодо порядку формування статутного капіталу під час первинного розміщення, якими учасники товариства зобов'язуються здійснити його повне формування протягом

одного року з дати заснування товариства. Водночас правові норми не передбачали обов'язків товариства щодо підтримання встановленого розміру статутного капіталу упродовж його діяльності і не регламентували конкретних строків, необхідних для формування статутного капіталу у випадках прийняття рішення про його збільшення.

Уточнення внесені до статті 159 Цивільного кодексу України, суттєво розширили перелік питань із виключною компетенцією загальних зборів акціонерів. Зокрема, до цього переліку включено питання створення та відкликання виконавчих і інших органів товариства. Раніше ці повноваження могли бути передані до компетенції спостережної ради, що дозволяло оперативно вирішувати питання зміни виконавчого органу без необхідності скликали збори акціонерів.

Однак тепер, у разі необхідності термінованої зміни виконавчого органу, доведеться чекати чергових або позачергових зборів, що може призводити до затримок і не завжди відповідає інтересам акціонерів. Торкаючись цього питання Цивільний кодекс України також передбачає можливість установлення виключної компетенції спостережної ради на рівні законодавства.

РОЗДІЛ III ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ

3.1 Сучасні підходи й інновації у розвитку господарських товариств

Світовий досвід демонструє існування різноманітних форм господарських товариств, які отримали поширення й в Україні. Серед них найбільш популярними є акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю. Менший рівень розповсюдження мають товариства з додатковою відповідальністю, створення яких було зумовлене насамперед потребою у формуванні довічних товариств. В Україні також мало представлено товариств із повною відповідальністю та командитних товариств. У процесі розвитку ринкових відносин господарські товариства поступово почали класифікуватися на дві основні групи: корпоративного і некорпоративного типу.

Акціонерні товариства, як найбільш поширена форма господарювання у світі, відіграють значну роль у сучасних економічних та управлінських системах. Одночасно, серед засобів об'єднання капіталів та ведення господарської діяльності вагоме місце займають товариства з обмеженою відповідальністю, які є популярними як в Україні, так і в міжнародному контексті.

У багатьох країнах законодавчі системи передбачають організаційно-правову форму компанії з обмеженою відповідальністю, що має схожі характеристики з українськими закритими акціонерними товариствами та товариствами з обмеженою відповідальністю. Значну увагу варто приділити некорпоративним товариствам – таким, які не відповідають класичним ознакам корпоративної структури, або лише частково мають їх. Яскравим представником цієї категорії є товариства з додатковою відповідальністю, статут яких викликає неоднозначні підходи у визначенні їх як корпоративних чи некорпоративних утворень.

У таких товариствах спостерігається властива корпоративному управлінню риса – розмежування функцій управління, а також поділ майна на частки між учасниками. Проте, у порівнянні з акціонерними товариствами чи

товариствами з обмеженою відповідальністю, ці форми є досить специфічними й мають виразні відмінності.

Інноваційний розвиток економіки та подолання технічного відставання передбачає активне використання механізмів державної підтримки інноваційної й інвестиційної діяльності. Це включає, зокрема, пільгове кредитування за рахунок ресурсів державного бюджету, а також компенсацію за кредитами комерційних банків.

3.2 Досвід інших країн у розвитку господарських товариств і можливості його впровадження в Україні

Виникнення сучасних господарських товариств закордоном датується кінцем XVI – початком XVII століття. Одним із перших прикладів стала Нідерландська об'єднана Ост-Індська компанія, заснована в Голландії для здійснення індійської торгівлі з початковим капіталом у розмірі 6,5 мільйона флоринів. Документальні свідчення існування акціонерних товариств можна знайти у Франції XVII століття, де вже були акції на пред'явника. У цей період акціонерні компанії почали виникати в таких країнах, як Франція, Англія, Німеччина, Данія, Португалія та Швеція.

У сучасних умовах товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерні товариства є двома найважливішими організаційно-правовими формами здійснення підприємницької діяльності як на національному рівні, так і у світовій практиці. Акціонерні товариства зазвичай представляють форма організації великого капіталу, тоді як товариства з обмеженою відповідальністю найбільш поширені серед малого та середнього бізнесу.

У економічному житті ці два типи товариства відіграють важливу роль, що привернуло особливу увагу законодавців. Це знайшло своє відображення у ретельному регулюванні та детальній розробці правових аспектів їхньої діяльності. У Європі чітко окреслюється різниця між акціонерними товариствами й товариствами з обмеженою відповідальністю.

Акціонерні товариства, навпаки, об'єднують кошти значної кількості учасників. Як фізичних, так і юридичних осіб. Такий масштаб залучення учасників потребує більш деталізованої правової регламентації діяльності, порівняно з товариством з обмеженою відповідальністю.

До першої групи належать Франція та Німеччина, де відповідні норми законодавства сформувалися давно, мають детальну регламентацію та характеризуються стабільністю. Ці держави володіють тривалою традицією у створенні і функціонуванні різних організаційно-правових форм підприємства, що забезпечені точними нормативним базисом.

Друга група охоплює Чехію, Угорщину та Болгарію, які в минулому були частиною соціалістичного блоку. На сучасному етапі ці країни успішно інтегруються у ринкову економіку, демонструючи значні досягнення у розвитку підприємницького права та адаптації законодавчих норм до нових економічних реалій.

Досвід першої групи країн є особливо цінним для України з огляду на стабільність та деталізацію їх законодавства, яке детально розкриває структурні та правові аспекти організації підприємницької діяльності. Водночас цей досвід слугує важливим свідченням не лише успіхів, але й помилок у процесі становлення практики акціонування, особливо на початкових етапах його впровадження.

Правове регулювання в країнах другої групи може бути цінним тим, що акцентує увагу не лише на існуючих юридичних нормах, але й на тому, що має бути сформоване або перебуває у процесі розвитку. Зокрема, акціонерне право та норми, що регулюють діяльність товариств з обмеженою відповідальністю, представлені у цих країнах через різні законодавчі форми:

- окремі розділи в торговельних кодексах;
- спеціальні розділи в загальному законі про комерційні компанії;
- окремі закони про акціонерні товариства, а також закони щодо товариств з обмеженою відповідальністю.

Історично склалося так, що у торговельних кодексах Франції та Німеччині відповідні розділи були відсутні. Правове регулювання акціонерних товариств із часом виокремились у самостійний нормативний блок, тоді як

правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю був закріплений у законодавстві значно пізніше порівняно з іншими формами комерційних компаній і не увійшов до складу торговельних кодексів.

У Німеччині регулювання діяльності товариств з обмеженою відповідальністю ґрунтується на спеціальному законодавстві, яке було прийнято в 1892 році. При значну історичну тривалість цього закону, він зазнавав численних змін і доповнень. Останній етап внесення поправок відбувся у 1980 році. Водночас акціонерне право регулюється законом, прийнятим 1965 році, який містить 410 статей, розділених на п'ять книг.

Тривалий час правова системи Франції щодо регулювання діяльності товариств була співзвучною німецькій моделі. У Франції поряд з Торговельним кодексом діяли Закон про акціонерні товариства 1867 року та Закон про товариства з обмеженою відповідальністю, прийнятий у 1925 році. Проте у 1966 році правове регулювання було кардинально реформоване – запроваджено єдиний Закон про торговельні товариства, який детально конкретизує положення попередніх законодавчих актів.

Правова система Європейського співтовариства також має значний вплив на формування норм корпоративного права Німеччини та Франції. У рамках свого правового регулювання Європейське співтовариство видало низку директив, які стосуються діяльності акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю та інших видів компаній, сприяючи гармонізації законодавства між країнами-членами.

В Угорщині законодавство щодо створення і функціонування господарських товариств має багато спільного з французькими юридичними принципами. У 1988 році було ухвалено Закон про господарські товариства, який в 1991 році доповнили та внесли до нього зміни. Документ містить понад 300 статей і регулює не лише діяльність товариств з обмеженою відповідальністю та акціонерних товариств, але й повних і командитних товариств.

Чехословаччина обрала інший підхід. Наприкінці 1991 року тут був прийнятий Торговельний кодекс, що охоплював широкий спектр питань торговельного права. Хоча кодекс приділяє значну увагу регламентації діяльності

господарських товариств, ця тема не займає таке домінуюче місце, як в угорському законодавстві. Крім того, у кодексі висвітлено питання діяльності кооперативів, договірних зобов'язань, їх забезпечення, окремих видів торговельних зобов'язань, конкуренції, ведення торговельних реєстрів та бухгалтерської звітності. Окремий розділ присвячено регулюванню підприємницької діяльності іноземних громадян.

Регулювання діяльності товариств у межах торговельних кодексів, як правило, менш детальне, ніж у спеціальних законах. Практика, зокрема досвід Франції та Німеччини, засвідчує, що така модель є характерною для початкової стадії розвитку акціонерного права. З часом настає етап, який потребує більш детального підходу до правового регулювання. Це особливо важливо, адже у таких питаннях небажаним є застосування підзаконних нормативних актів чи відомчих інструкцій, що часто притаманне правовій системі України.

Виходячи з цього, сучасне акціонерне право розвивається у напрямку таких ключових тенденцій:

- вдосконалення механізмів захисту прав і інтересів звичайних акціонерів;
- розширення повноважень органів управління акціонерними товариствами:
- посилення судового контролю за процесами створення та діяльності акціонерних товариств;
- збільшення ролі працівників у процесах управління компанією;
- уточнення правил щодо емісії акцій, змін основного капіталу та заборони збільшувати прибуток шляхом маніпуляцій із капіталом;
- приділення особливої уваги питанням реорганізації акціонерних товариств, їх перетворенню в інші форми товариств або навпаки, а також врегулюванню взаємовідносин між економічно пов'язаними компаніями.

Ці напрями є важливими для створення ефективної та прозорої системи акціонерного права, яка здатна відповідати сучасним викликам.

ВИСНОВКИ

В Україні розвиток господарських товариств стримується переважно через невідповідність нормативно-правової бази умовам ринкової економіки та діяльності таких товариств. Однак останнім часом законодавство про господарські товариства демонструє значну еволюцію і позитивні зміни. Деякі питання, раніше врегульовані спеціальним законом, наразі отримали регулювання у нових кодексах, що спричинило конфлікти між відповідними нормами і викликало труднощі у визначенні порядку їх застосування. Ситуація ускладнилася через одночасне набуття чинності Цивільним та Господарським кодексами, що призвело не лише до зіткнення їх положень з іншими законами, але й до суперечностей між самими кодексами, адже їхні норми мають відмінності і часто по-різному трактують схожі питання.

Попри зміни в законодавстві, здійснені протягом останнього часу, досі залишається значна кількість неврегульованих і конфліктних питань. Однак, згідно зі статистикою за останні роки, господарські товариства в Україні набули значної популярності, а тенденція до їхнього розвитку продовжує зростати.

Український уряд визначив для господарських товариств низку ключових завдань, серед яких:

- підвищення технологічного рівня виробництва, що передбачає створення нових форм взаємодії між підприємництвом, включаючи численні інноваційні та еко інноваційні кластери, а також розвиток їхнього експортного потенціалу;

- стимулювання імпортозаміщення та зміцнення експортного потенціалу;

- впровадження європейських стандартів державного ринкового нагляду щодо забезпечення відповідності продукції та послуг вимогам безпеки;

- стимулювання прискореного розвитку машинобудування, спрямованого на техніко-технологічне оновлення підприємств у ключових галузях економіки, а також випереджальний розвиток легкої, харчової промисловості та переробки металургійної, сільськогосподарської, хімічної й іншої продукції з високою доданою вартістю;

- удосконалення нормативно-правової бази, що регулює акціонування підприємств, поряд із покращенням механізмів контролю за ефективністю використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів. Це включає скорочення непродуктивних витрат і втрат під час надання послуг, а також забезпечення цільового використання амортизаційних відрахувань, які закладаються в собівартість послуг;

- реалізація заходів із забезпечення фінансової підтримки.

Для реалізації зазначених цілей і завдань потрібно продовжити реформування нормативно-правової бази України у сфері діяльності господарських товариств. Також важливо забезпечити підтримку з боку уряду в питаннях інвестування та встановлення обґрунтованих податкових ставок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про господарські товариства» // Нове законодавство України. Випуск 3. - Київ, 1993.
2. Господарський кодекс України. – Київ: Істина, 2003. – 208с.
3. Господарське законодавство України: Збірник нормативних актів / Щербина В.С. – Київ: Атіка, 2001. – 464с.
4. Цивільний кодекс України.
5. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій – Київ: Атіка, 2004. – 624с.
6. Євтушевський В.А. Корпоративне управління: / Євтушевський В.А. – Київ, 2006. – 406с.
7. Захарчин Г.М. Основи підприємства: навчальний посібник. Вища освіта 21 століття, 2008. – 437с.
8. Малий бізнес та підприємство в ринкових умовах господарювання: навчальний посібник / під редакцією професора Воротіної Л.І. Харків, 2002. – 307с.
9. Правові основи підприємницької діяльності / під редакцією В.І Шакуна, П.В. Мельника. Київ: Правові джерела, 1997. – 780с.
10. Юридична газета. Трансформація законодавства України про господарські товариства / Тимур Бондарєв // Юридична газета, №19, 20 жовтня 2006р.
11. Ю.Л. Власов Проблеми тлумачення норм права: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 196с.
12. Головатий С.П. Верховенство закону верховенство права: філологічна помилка, професійна недбалість чи науковий догматизм / С.П. Головатий // Вісник Академії правових наук України, 2003. №2-3, с. 96-114.
13. Гримич М.В. Звичайне цивільне право українців 19 – початку 20 ст. Київ: Аристей, 2006. – 275с.
14. Завальний А. «Юридичні фактори: історичні та сучасні аспекти розуміння». Право України, 2006, №1, ст. 112-114.

15. Кельман М.С. «Розуміння методології правознавства в юридичній літературі». Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності, 2009, №2, ст. 3-12.

16. Краєвський В.В. Методологія наукового дослідження: навчальний посібник для студентів і аспірантів гуманітарних університетів. Харків: ГУП, 2001, 278 стор.

17. Щедровицький Г.П. Вибрані праці. Київ: Школа культурної політики, 1995, 760 стор.